

ZAINTERESOVANOST STUDENATA ZA UČEŠĆE U MEĐUNARODNIM
PROGRAMIMA RAZMENEDajana Narandžić¹, Dunja Sekulić², Teodora Lolić³, Darko Stefanović⁴^{1,2,3,4}Univerzitet u Novom Sadu, Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad, Srbija¹narandzic@uns.ac.rs, ²dunja.sekulic@uns.ac.rs, ³teodora.lolic@uns.ac.rs, ⁴darkoste@uns.ac.rs

Kratak sadržaj: Jedan od osnovnih ciljeva i zahteva Bolonjske deklaracije jeste mobilnost studenata. U posljednjih nekoliko godina, mobilnost studenata, postaje sve intenzivnija i dinamičnija. Studenti odlučuju da provedu određen period svog školovanja u inostranstvu na univerzitetima koji im nude različite studijske programe. Studenti imaju prilike da posete druge univerzitete i da na taj način razmenjuju iskustva. Iskustva koja ovim putem studenti stiču su od presudnog značaja za unapređenje ličnih znanja i veština, kao i za razvoj i unapređenje kvaliteta rada matičnih institucija studenata. Na ovaj način internacionalizacija je proces koji nije sam po sebi cilj, već način da se u potpunosti unapredi kvalitet visokog obrazovanja.

U ovom radu će biti prikazana zainteresovanost studenata sa departmana za industrijsko inženjerstvo i inženjerski menadžment za programe razmene studenata, koliko su upoznati sa tim programima, i koji su to odlučujući faktori prilikom donošenja odluke o uključivanju u ove programe i odlasku na studije u inostranstvo. Cilj rada je da prikaže zainteresovanost studenata za programe razmene, kao i da ukaže na činjenicu o informisanosti studenata o ovim programima i da na taj način pomogne u izboru načina da se studenti najbolje informišu o tim programima. Pored svega navedenog rezultati rada ukazuju na pokretačke faktore koji su od ključnog značaja za opredeljenje studenata na učestvovanje u programima razmene, odnosno čime se studenti vode prilikom izbora univerziteta na kojima žele da provedu deo svog školovanja.

Ključne reči: mobilnost studenata, internacionalizacija, programi razmene, zainteresovanost

STUDENTS' INTEREST IN PARTICIPATION IN INTERNATIONAL
DEVELOPMENT PROGRAMS

Abstract: One of the main goals and demands of the Bologna Declaration is student mobility. In the last few years, student mobility has become more intense and dynamic. Students decide to spend a certain period of their education abroad at universities offering different study programs. Students have the opportunity to visit other universities and thus exchange experiences. The experience gained through this course of students is crucial for the improvement of personal knowledge and skills, as well as for the development and improvement of the quality of the work of students' home institutions. In this way, internationalization is a process that is not an end in itself, but a way to fully improve the quality of higher education.

This paper will show the interest of students from the Department of Industrial Engineering and Engineering Management for student exchange programs, how familiar they are with these programs, and what are the determining factors when deciding on their inclusion in these programs and going abroad for studies. The aim of the paper is to show students' interest in exchange programs, to point out the fact that students are aware of these programs and to help them choose how to inform students about these programs. In addition to all the above, the results of the work indicate the driving factors that are crucial for students' determination to participate in exchange programs, that is, students are led by the choice of universities where they want to spend part of their education.

Key Words: student mobility, internationalization, exchange programs, interest

1. UVOD

Mobilnost kao pojam u visokom obrazovanju nastala je mnogo pre nego što je taj pojam počeo zvanično da se koristi. [1] Ljudi su menjali prebivalište radi odlaska na studije, u potrazi za zaposlenjem ili iz mnogih drugih razloga. U novijem vremenu pojam mobilnosti dobija drugačiji smisao i pod njim se podrazumeva, pristup država i visokoškolskih ustanova saradnji sa drugim državama i otvaranje ka okruženju. [2]

Bolonjska deklaracija, potpisana je 1999. godine, i ima za cilj da obezbedi promene na nivou visokog obrazovanja u Evropi koje se ogledaju u: [3]

- Kreiranju evropskog prostora visokog obrazovanja,
- Povećanoj mobilnosti studenata i diplomaca kroz Evropu, i
- Omogućavanju evropskim univerzitetima da budu privlačniji internacionalnim studentima u odnosu na univerzitete u Australiji, Sjedinjenim Američkim Državama i Kanadi.

Sve je prisutnija razmena između naših i evropskih univerziteta kroz različite modele i načine participacije u internacionalnoj mobilnosti studenata. [4] Neki od ciljeva ovakvih programa izraženi su kao podsticanje jedinstva u različitosti, razvoj evropskog identiteta studenata i kreiranje mogućnosti za razumevanje različitih kultura tokom boravka na različitim univerzitetima, uz učenje lokalnog jezika univerziteta domaćina. [5]

U radu [6] autori govore o tome da akademska mobilnost nije samo pozitivno iskustvo za lični razvoj pojedinca. Rezultati akademske mobilnosti osećaju se i na institucionalnom nivou ali i na društvenom nivou. Uopštena mobilnost pruža studentima priliku da se upoznaju sa specifičnostima i usvajanjem novih metoda rada sa drugih visokoškolskih ustanova što generalno doprinosi boljem zapošljavanju studenata kao i razvoju međunarodne saradnje između pojedinca i visokoškolskih ustanova. Veća mobilnost studenata je od suštinskog i višestrukog značaja jer se na taj način značajno unapređuje naučno-istraživački rad i olakšava učešće u međunarodnim projektima. Preduslov za povećanje kvaliteta nastave na visokoškolskim institucijama je upravo intenziviranje saradnje na internacionalnom nivou.

Ciljevi pojedinačnih programa razmene studenata svode se na zajedničke ciljeve koji se svode na sledeće: [7]

- Motivisati stvaralaštvo mladih (PhD studenti) za pravilnu interpretaciju sopstvenih rezultata dobijenih tokom istraživanja, i objavljivanju tih rezultata u časopisima i skupovima
- Promovisati međunarodnu i regionalnu saradnju u obrazovanju i ubrzati prenos informacija koje su od zajedničkog interesa;
- Povećati mogućnost iskorišćenja laboratorijske opreme i uređaja za istraživački rad na univerzitetima koji ih poseduju;
- Omogućiti stvaranje ličnih kontakata između učesnika, u obrazovanju i istraživačkim radovima na međunarodnom nivou;
- Integrisati univerzitete koji su uključeni ili zainteresovani za slične oblasti istraživanja u cilju da se među njima uspostavi dublji kontakt u oblast obrazovanja i nauke;
- Omogućiti napredak u istraživačkim radovima i stvoriti međunarodne istraživačke i obrazovne timove koji će podržati rezultate istraživanja.

Ovakav vid saradnje između univerziteta podstiče komunikaciju između istraživača i omogućava studentima svih nivoa studija da na najbolji mogući način sprovedu svoja istraživanja kojima se bave u okviru izrade diplomskih i master radova kao i pomoć studentima doktorskih studija pri istraživanju u okviru teze. Pored svega navedenog studenti dobijaju nova iskustva kako na društvenom tako i na naučnom nivou, u okviru svoje matične institucije ali i u okviru institucije na kojoj borave tokom razmene.

2. OPIS ISTRAŽIVANJA

U ovom poglavlju je detaljno opisan cilj sprovedenog istraživanja i koji su glavni razlozi zbog kojih je istraživanje sprovedeno. Pored toga opisan je i sam metod istraživanja, odnosno koja su sredstva korišćena kako bi dobili odgovor na pitanje koje se odnosi na zainteresovanost studenata za učešće u međunarodnim programima razmene. Navedeni su i podaci o broju ispitanika i karakteristikama ankete koja je korišćena u svrhe ovog istraživanja.

2.1 Ciljevi istraživanja

Povećana mobilnost studenata predstavlja jedan od primarnih ciljeva bolonjske deklaracije, iz tog razloga jedna od logičnih pretpostavki uspešnog ostvarenja ovog cilja je međunarodna studentska saradnja. Programi akademske mobilnosti studenata predstavljaju ključni element uspešnosti sprovedenja pomenutog procesa kojima se podstiče slobodno kretanje studenata. Uključenje u programe povećava mogućnosti sticanja kvalitetnijeg obrazovanja, a time se povećavaju i izgledi za zaposlenje. [8]

Kroz mobilnost i saradnju na međunarodnom nivou, studenti uspevaju da prenesu iskustva sa mnogobrojnih univerziteta na kojima su boravili. Prva dimenzija ovih programa odnosi se na edukativni karakter. Druga dimenzija ima socijalni karakter i odnosi se na upoznavanje osnovnih kulturoloških aspekata zemalja Evrope. [9] Kroz zajednički rad na projektima i neformalna druženja sa studentima sa drugih evropskih univerziteta, učesnici imaju prilike da, na najbolji mogući način, upoznaju način života i kulturu u određenoj državi.

Cilj ovog istraživanja je da se dođe do informacija, koliko su studenti departmana za industrijsko inženjerstvo i inženjerski menadžment sa Fakulteta tehničkih nauka zainteresovani za učešće u programima međunarodne razmene studenata. Takođe ideja je bila da se dođe i do saznanja koja su to očekivanja od ovakvih programa, koji su razlozi za učešće u programima, koliko su studenti obavešteni o sadržaju programa i na koji način se najviše informišu o njima.

2.2 Metod i uzorak ispitivanja

Ispitivanje o zainteresovanosti studenata za učešće u međunarodnim programima razmene sprovedeno je putem upitnika koji sadrži dvadeset pitanja. Nekoliko pitanja odnosi se na socio-demografske karakteristike ispitanika. Pored pomenutih pitanja postoje i pitanja sa skalom važnosti kao i pitanja slobodnog izbora. Pitanja su kreirana tako da daju odgovore za potrebe istraživanja o zainteresovanosti studenata za učešće u međunarodnim programima razmene. Pitanja su poređana tako da se prvo dođe do informacije o tome da li su studenti upoznati sa pojmom međunarodne razmene studenata, zatim da li poznaju neke konkretne programe, na koji način su informisani o njima, koji su odlučujući faktori prilikom izbora programa kao i šta očekuju od učešća u programima razmene.

U anketi su učestvovali studenata sa departmana za industrijsko inženjerstvo i inženjerski menadžment sa Fakulteta tehničkih nauka. U istraživanje su uključeni studenti svih godina studija, kao i svih nivoa, osnovnih, master i doktorskih. Studenti koji su učestvovali u anketi nalaze se na četiri studijska programa, a to su, industrijsko inženjerstvo (18,5%), inženjerski menadžment (31,5%), mehatronika (17,6%) i inženjerstvo informacionih sistema (32,4%). Ispitano je 325 studenata od kojih je 172 ženskog pola (53%) i 153 (47%) muškog. Studenti koji su učestvovali u anketi većinski pohađaju osnovne akademske studije (92,6%). Među njima je 18,5% studenata sa prve godine osnovnih akademskih studija, 26,9% studenata druge godine osnovnih akademskih studija, sa treće godine osnovnih akademskih studija učestvovao je 26,9% studenta, a sa završne godine 20,4%. U anketi su učestvovali i studenti master studija i doktorskih studija, respektivno 4,6% i 2,8%.

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Sprovedeno istraživanje pokazalo je da su studenti na departmanu za industrijsko inženjerstvo i inženjerski menadžment upoznati sa pojmom razmene studenata. Čak 92,6% studenata odgovorilo je potvrdno na pitanje da li su upoznati sa ovim pojmom. Rezultati odgovora na pitanje na koji način se informišu o programima razmene pokazuju da se studenti najviše informišu od strane profesora sa matičnog fakulteta, 60,2%, zatim da dobijaju informacije od svojih kolega studenata, čak 58,25%. Sledeći način na koji se informišu o razmenama je putem interneta (52,8%) i raznih brošura (23,1%). Pored informisanosti studenata o programima međunarodne razmene anketa je pokazala i samu zainteresovanost studenata za učešće u programima. 94,4% studenta pokazalo je zainteresovanost za učešće u programima, dok je samo 5,6% odgovorilo da ne želi da učestvuje u ovim programima.

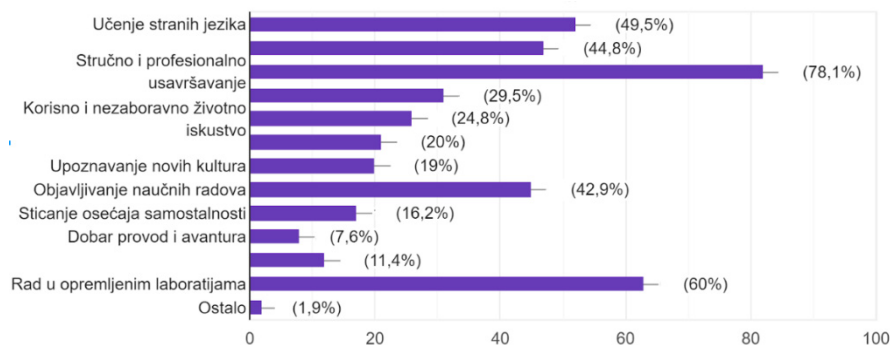
Kako bi učestvovali u programima razmene neophodno je izdvojiti i određeno vreme. Živimo u dobu u kome je vreme najvažniji resurs i potrebno ga je pametno iskoristiti. Putem ove ankete zaključili smo da su studenti spremni da ulože dosta vremena koje bi proveli na programima razmene i na taj način ulagali u svoje obrazovanje i stručno usavršavanje. O tome govore i dobijeni rezultati, koji pokazuju da je 54,6% studenata spremno da provede nekoliko meseci na programima, njih 38,9% je spremno da provede par nedelja, dok je 2,8% spremno da provede samo nedelju dana i 3,7% godinu i više. Prethodno prikazani rezultati pokazuju da je studentima jasno da ukoliko žele da napreduju i da se usavršavaju moraju da izdvoje vreme koje bi tome posvetili.

Pored navedenih pitanja interesovalo nas je i sa kojim su to programima razmena studenti upoznati i u kojoj meri. Navedeno je šest programa razmene koje su studenti trebali da ocene ocenama od jedan do pet, gde jedan predstavlja najmanju ocenu, a pet najveću. Rezultat odgovora na ovo pitanje pokazao je da studenti najbolje poznaju tempus program, erasmus i ceepus programe. Na pitanje da napišu još neke programe međunarodne razmene sa kojima su upoznati, nije bilo odgovora.

Jedno od pitanja odnosilo se i na to koji su razlozi zbog kojih se studenti odlučuju za učestvovanje u programima razmene. Najpopularniji odgovor na ovo pitanje jeste da je razlog za učestvovanje na programima želja za stručnim i profesionalnim usavršavanjem, čak 89,8% studenata je tako potvrdilo. Drugi najčešći razlog odnosio se na učenje stranih jezika (44,4%), sledeći razlog jeste upoznavanje novih ljudi i sklapanje prijateljstava (40,7%), zatim kao naredni razlog sledi sticanje osećaja samostalnosti (27,8%) kao i korisno i nezaboravno životno iskustvo (24,1%). Kao sledeći najvažniji faktor navedeno je lakše pronalaženje posla nakon povratka sa razmene 23,1%. Procenat studenata koji su odgovorili da je razlog za učestvovanje u programu mogućnost ostajanja i zapošljavanja u zemlji razmene iznosi 14,8%.

Sledeće pitanje odnosilo se na to čime se studenti vode prilikom izbora konkretnog programa razmene. Opcije koje su bile ponuđene su ugled fakulteta, dužina trajanja programa, opremljenost fakulteta, visina stipendije, destinacija, posedovanje laboratorija, mogućnost sticanja poznanstava. Najčešći odgovor odnosio se na to da se studenti prilikom izbora programa razmene vode ugledom fakulteta (59,3%). Sledeći skoro jednako značajan faktor odnosi se na opremljenost fakulteta (55,6%). Faktor koji se izdvojio kao značajan jeste i posedovanje laboratorija, čak 35,2%. Sledeći po važnosti su destinacija (32,4%), mogućnost sticanja poznanstava (24,1%) i zatim sledi dužina trajanja programa (28,7%).

Ispitanici su trebali da odgovore na pitanje koji period u toku školovanja je najbolji za odlazak na razmenu, tačnije, na kojoj godini i nivou studija je po njihovom mišljenju najbolje otići na školovanje u inostranstvo kao i sam razlog takvog odgovora. Čak 75,9% misli da je najbolje otići u četvrtoj godini studija, dok 71,3% misli da je najbolje ovu odluku sprovesti u toku master studija i 60,2% procenata smatra da su doktorske studije idealno vreme kada treba otići na studije u inostranstvo. Samo 1,9% smatra da treća ići u prvoj godini, 12% u drugoj i 23,1% u trećoj. Razlozi zbog kojih studenti smatraju da je ovakav način izbora najpovoljniji su različiti. Najčešći razlog odnosi se na to da ovakve razmene mogu značajno da pomognu pri istraživanjima koja se sprovode tokom pisanja master radova kao i doktorskih i diplomskih radova. Još neki od razloga bili su ti što tokom ranijih godina studija još uvek nisu sigurni koje su to konkretne oblasti kojima žele da se bave, dok u kasnijim godinama to tačno znaju i žele da se usavršavaju upravo u tim oblastima.

Slika 1. Očekivanja studenata od učešća na programu razmene

Poslednje pitanje odnosilo se na očekivanja studenata od učešća na programima razmene. Na Slici 1 prikazani su rezultati odgovora na ovo pitanje. Na osnovu prikazanih rezultata može se izvesti zaključak da je na vrhu liste očekivanja stručno i profesionalno usavršavanje, zatim rad u opremljenim laboratorijama, učenje stranih jezika, lakše pronalaženje posla nakon povratka i objavljivanje naučnih radova.

4. ZAKLJUČAK

Mobilnost i internacionalizacija su već neko vreme prihvaćeni kao ključni elementi Bolonjskog procesa. Za razliku od prvih godina nakon potpisivanja deklaracije, danas su projekti mobilnosti, kako studenata, tako i nastavnog osoblja sve češći i postoji tendencija rasta internacionalizacije visokog obrazovanja. Ovo istraživanje je pokazalo veliku zainteresovanost studenata za međunarodne programe razmene, kao i upoznatost studenata sa raznim programima razmene.

Istraživanje je pokazalo da pored zainteresovanosti studenata postoje i određena očekivanja studenata od ovih programa. Studenti su pokazali koji su to ključni faktori koji ih motivišu za učešće u programima razmene. Osnovni faktori odnose se na želju za stručnim usavršavanjem kroz uključivanje u istraživanja, pisanje naučnih radova i rad u opremljenim laboratorijama. Studenti su spremni da ulože vreme i trud kako bi stekli znanje i unapredili već postojeće veštine stečene tokom školovanja na matičnom univerzitetu.

Buduća istraživanja kretala bi se unutar sličnih istraživačkih interesa, značajno bi bilo sprovesti analizu koja će uporediti iskustva studenata koji su već bili uključeni u slične programe, sa motivacijom i očekivanjima studenata koji nisu bili uključeni. Takve bi komparativne analize mogle doprineti unapređenju procesa razmene studenata kao i prevazilaženju poteškoća na koje se nailazi prilikom sprovođenja istih.

5. LITERATURA

- [1] Siniša Đurašević, Ivana Vujkov, Marija Filipović, Marko Banković, Bojan Stanojlović, Irena Žuvela, Jelena Dragaš, i Milena Škaljac, (2015). *Mobilnost u viskom obrazovanju – vodič za visokoškolske institucije*, Arak d.o.o. Beograd.
- [2] King, Russell, and Parvati Raghuram., *International student migration: Mapping the field and new research agendas.*, Population, Space and Place 19.2 (2013): 127-137.
- [3] Vukasović, P. (2012). *Bolonja i Evropsko visoko obrazovanje - izjava, prostor, proces*. Strani pravni život, 56(1), 239-264.
- [4] Schmid, B. (2018). *Internationalization at Universities of Applied Sciences in Switzerland: The Meaning of Inclusion for Student's Success*.
- [5] Byram, M., and Dervin, F. (Eds.). (2009). *Students, staff and academic mobility in higher education*. Cambridge Scholars Publishing.
- [6] Vučurević, T., Brkanlić, S., Gardašević, J., Milošević, I., Ćirić, M., Tatarski, J., i Drakulić-Neziri, A. (2016). *Značaj mobilnosti studenata za unapređenje kvaliteta rada visokoškolskih ustanova*.
- [7] Radišić, M., Dobromirov, D., Katić, A., Borocki, N., & Stojanac, S. (2010). *Značaj međunarodnih studentskih organizacija u procesu mobilnosti studenata*.
- [8] Dragun, A., i Relja, R. (2006). *Akadska mobilnost studenata: Stavovi studenata Ekonomskog fakulteta u Splitu*. Revija za sociologiju, 37(1-2), 63-76.
- [9] Koslowski, R. (2017). *Think mobility instead of migration: Leveraging visitors, tourists and students for more international cooperation*. Colum. J. Transnat'l L., 56, 263.